

Jon Elster, Roberto Gargarella, Vatsal Naresh, Bjørn Erik Rasch

CONSTITUENT ASSEMBLIES

Cambridge University Press, 2018., pp. 253

Knjiga "Constituent Assemblies" obrađuje temu ustavotvornih skupština kao posebnih tijela čija je glavna zadaća stvaranje i donošenje novoga ustava. Radovi koje su okupljeni u ovome naslovu pristupaju izučavanju uloge ustavotvornih skupština povijesno i komparativno te pri tome nam pružaju bogati uvid u praksu donošenja novih ustava putem ustavotvornih skupština diljem svijeta u različitim zemljopisnim regijama, ali i u kontekstu različitih pravnih tradicija. Navedena knjiga izašla je 2018. godine u izdanju Cambridge University Press-a te ima ukupno 253 stranice. Glavni urednici su Jon Elster, Roberto Gargarella, Vatsal Naresh i Bjørn Erik Rasch. Kada je riječ o strukturi knjige napomenimo kako se na početku nalazi "Kazalo" (str. vii.-viii.) potom slijedi "Popis autora" (ix.-xi.) te uvodno poglavlje "Introduction" (str. 1.-12.) kojeg potpisuju glavni urednici ovoga izdanja. Nakon toga slijedi središnji dio knjige koji se sastoji od ukupno devet poglavlja (str. 13.-245.), a na samome kraju knjige se nalazi "Kazalo pojmova" (str. 247.-253.). U nastavku ovoga teksta kazat ćemo nešto više o središnjim poglavljima navedene knjige.

U prvome poglavlju "Constitution Making in the Context of Plural Societies: The 'Accumulation Strategy'" (str. 13.-30.) R. Gargarella istražuje ulogu ustavotvorne skupštine u stvaranju ustava u kontekstu onih država sa pluralnim društvima koje karakterizira heterogenost odnosno razlike između pojedinih društvenih grupacija. Tako autor navodi da se, povijesno gledano, može izdvojiti nekoliko različitih pristupa ustavotvornih skupština kada je u pitanju kreiranje ustava u pluralnim društvima, pri čemu autor posebno izdvaja i analizira „strategiju akumulacije“ koja podrazumijeva slučaj kada se tijekom stvaranja novoga ustava ne može postići kompromis glede pronalaska zajedničkog okvira za različite društvene skupine pa se stoga ustavotvorci odlučuju na uvrštavanje njihovih različitih zahtjeva u novi ustavni dokument. Pri tome, naravno, dolazi do akumulacije, različitih zahtjeva te pogleda unutar samog teksta novoga ustava. G.L. Negretto u drugom poglavlju „Constituent Assemblies in Democratic Regimes: The Problem of a Legally Limited Convention“ (str. 31.-56.) obrađuje temu koja se odnosi na tvrdnju da donošenje novoga ustava preko posebnih ustavotvornih skupština pomaže u učvršćivanju demokratskih temelja države, uravnoteženoj raspodjeli vlasti između različitih grana državne vlasti te ustavne stabilnosti. Međutim, u ovome poglavlju autor ističe kako donošenje novog ustava preko ustavotvornih skupština unutar postojećeg demokratskog uređenja može predstavljati i rizik, posebice jer ova tijela pokatkada znaju svoje djelovanje protegnuti i izvan područja donošenja novoga ustava. Stoga je, prema ovome autoru, njihovo djelovanje potrebno podvrgnuti prethodno donesenim pravnim pravilima. Naposljetku, u ovome poglavlju Negretto polazi od ustavotvorne prakse država na području Latinske Amerike i to u tijekom

20. i 21. stoljeća. Treće poglavlje „Constituent Assemblies and Political Continuity in Divided Societies“ (str. 57.-78.) ponovno se fokusira na stvaranje ustava u okviru država čija društva karakterizira podjela na različite društvene grupacije prema, recimo, nacionalnoj, religijskoj ili jezičnoj pripadnosti. Međutim, podjele na različite društvene grupe mogu postojati i unutar onih država koje su nacionalno, jezično ili religijski homogene. U ovome poglavlju autorica H. Lerner upozorava da u ovakvome kontekstu prilikom stvaranja ustava dolazi do miješanja između onih čisto ustavnih pitanja koja se odnose na postavljanje temeljnog okvira državnog i društvenog uređenja te onih pitanja koja ulaze u sferu ordinarne politike, odnosno onih pitanja koja se obično reguliraju običnim zakonodavstvom. U svome radu autorica se analizira primjere Egipta, Indije, Indonezije, Izraela, Šri Lanke te Tunisa.

Četvrto poglavlje „Constituent Assembly Failure in Pakistan and Nepal“ (str. 79.-108.) donosi nam rad M. Malagodi gdje možemo pronaći primjere onih ustavotvornih skupština čiji rad nije okrunjen donošenjem novoga ustava. Za primjer se uzimaju neuspjeli pokušaji stvaranja ustava u Pakistanu 1947.-1954. godine te Nepal 2008.-2012. godine gdje je rad ustavotvornih skupština okončan bez usvajanja novih ustava. Peto poglavlje „Precautions in a Democratic Experiment: The Nexus between Political Power and Competence“ (str. 109.-137.) donosi nam rad U. Bhatie u kojem se analizira donošenje novoga ustava Indije nakon stjecanja neovisnosti od Ujedinjenog Kraljevstva. Potome u šestom poglavlju „A Race against Time: The Making of the Norwegian Constitution of 1814“ (str. 138.-160.) J. Elster analizira proces donošenja drugog najstarijeg ustava na svijetu koji je još uvijek na snazi, naravno u pitanju je norveški ustav iz 1814. godine. U sljedećem, sedmom, poglavlju „Chain of Legitimacy: Constitution Making in Iceland“ (str. 161.-185.) T. Gylfason nam donosi analizu neuspjelog stvaranja novog islandskog ustava od strane ustavotvorne skupštine čiji su članovi bili direktno izabrani od strane naroda. Vrijedi istaknuti da je sam autor neposredno sudjelovao, kao član, u navedenom tijelu. U osmome poglavlju „Constitution Making and Legislative Involvement in Government Formation“ (str. 186.206.) autori C. Bucur, J.A. Cheibub, S. Martin i B.E. Rasch istražuju povezanost između uvođenja parlamentarnog sustava te donošenja novoga ustava. Tako autori pokazuju kako je zapravo uvođenje parlamentarnog sustava odnosno jedne od njegovih stožernih karakteristika koja se odnosi na investituru vlade u parlamentu uvijek usko povezano sa korjenitim ustavnim promjenama odnosno donošenjem novoga ustava. Naposljetku, zadnje, deveto poglavlje „The Political Psychology of Constitution Making“ (str. 207.-245.) čiji je autor J. Elster donosi nam analizu „psihologije ustavotvorstva“ koja obuhvaća sve važnije faze ovoga procesa; počevši od okupljanja ustavotvorne skupštine i izbora njezinih delegata pa sve do konačnog usvajanja i ratifikacije ustava. U ovome radu se posebno analiziraju motivacija i preferencije samih delegata u ustavotvornoj skupštini prilikom stvaranja novoga ustava. Elster navodi kako razum, interes te strast poredstvljaju tri odlučna tipa motivacije kojima se ustavotvorci u procesu donošenja novoga ustava vode. Pri tome autor pozornost obraća kako na one najstarije ustavne konvencije poput one SAD-a ili Francuske sa kraja 18. stoljeća

pa sve do donošenja ustava novih demokracija nakon pada komunizma krajem 20. stoljeća.

Na samome kraju ovoga rada možemo samo kazati kako navedeni naslov sa svojim bogatim komparativnim, ali i povijesnim primjerima predstavlja iznimno značajan doprinos razumijevanju cjelokupnog procesa donošenja novoga ustava putem ustavotvornih skupština. Naravno, iz svih iznesenih primjera, ali i obrađenih pitanja u ovome naslovu, moguće je izvući ne samo značajne teoretske zaključke nego i sasvim konkretne smjernice za praktično oblikovanje ustavotvornog procesa kada se za to ukaže potreba.

Vedran Zlatić, mag. iur.